

Tillatelse til
nedlegging av dam Foldsjøen

Malvik kommune i Trøndelag fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	AS Meraker Brug
Referanse	201305014 - 44
Dato	05.04.2018
Notatnummer	KI-notat 3/2018
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Ellen Lian Halten

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9

7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 14-18

8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Innhold

Sammendrag.....	1
Søknad.....	2
Høring og distriktsbehandling.....	5
NVEs vurdering.....	13
Forholdet til annet lovverk.....	20
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven.....	21
Øvrige forhold.....	22

Sammendrag

AS Meraker Brug søker om tillatelse til nedlegging av dam Foldsjøen ved at overløpet på dammen tas ned med 4,9 meter. Høyeste regulerte vannstand (HRV) er i dag på kote 208,9, og etter nedleggingen vil ny HRV være på kote 204. Vannstanden i Foldsjøen vil bli redusert med 4,9 meter. Det er ikke behov for nye veger i forbindelse med anleggsarbeidet.

Malvik kommune, Trondheimsregionens friluftsråd, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Mostadmark Utvikling, og Historielaget Mostadamark Jernverks Venner er imot en nedlegging fordi redusert vannstand i Foldsjøen vil medføre ulemper for verneverdiene til vassdraget. De etterlyser andre alternativer enn å redusere vannstanden i innsjøen med 4,9 meter. Fylkesmannen i Trøndelag uttaler bl.a. virkningene av nedleggingen ikke er godt nok utredet. Trøndelag fylkeskommune informerer om at området har potensial for funn av automatisk fredete kulturminner og ber om mer detaljert informasjon om tiltaket. Malvik Senterparti, ber om at det ikke blir gitt tillatelse til nedlegging. Malvik jeger og fiskerforening mener laksen i Homla ikke vil bli negativt påvirket, men er bekymret for virkningene redusert vannstand i Foldsjøen vil medføre for rekreasjon og biologisk mangfold. Leif Sollihaug er bekymret for ev. virkninger redusert vannstand vil medføre for fritidseiendommen Haugtussa. Rolf Hegerberg og Dagmar Hæge Hestnes eier hytter ved Foldsjøen og uttaler bl.a. at redusert vannstand vil gjøre adkomst til eiendom vanskeligere.

Nedlegging av dam Foldsjøen og en vannstandsreduksjon på 4,9 meter i Foldsjøen, vil medføre store ulemper for naturmangfold, landskapsopplevelsen og utøvelse av friluftsliv i og ved Foldsjøen. Kulturminner og kulturmiljø vil ikke bli varig berørt av en ev. nedlegging. Verneverdiene i Homla vil ikke bli påvirket. NVE kan avbøte ev. ulemper i en anleggsfase ved å stille krav til hvordan nedleggingen skal utføres, men kan ikke avbøte de ulempene en varig senkning av vannstanden i Foldsjøen medfører for allmenne interesser. Verneverdiene i vassdraget er etter vårt syn i større grad knyttet til Homla nedstrøms Foldsjøen.. Alternativet til nedlegging er at noen andre overtar dammen, med de forpliktelser dette innebærer.

Det følger av vannressursloven § 41 at vassdragsanlegg som en eier ikke lengre ønsker å holde ved like skal fjernes. Tillatelse til nedlegging av vassdragsanlegg skal gis hvis ikke særlige grunner taler imot. NVE legger vesentlig vekt på at det er urimelig å pålegge dameier store rehabiliterings- og vedlikeholdskostnader på en dam som ikke har noen nytte for dameier.

Konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene mener NVE at det ikke er særlige grunner som tilsier at det ikke kan gis konsesjon for nedlegging av dam Foldsjøen etter foreliggende planer, jf. vannressursloven § 41, tredje ledd. Vi gir derfor AS Meraker Brug tillatelse etter § 8 i vannressursloven til nedlegging av dam Foldsjøen på nærmere fastsatte vilkår.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra AS Meraker Brug, datert 9.2.2017:

AS Meraker Brug er eier av dam Foldsjøen i Malvik kommune i Sør-Trøndelag fylke. AS Meraker Brug søker om redusert regulering ved å ta ned deler av dammen.

Med grunnlag i ovennevnte, søkes med dette om følgende tillatelse:

Etter vannressursloven § 8 og § 41, 3. ledd om tillatelse til:

- *Å legge ned Foldsjødammen ved å endre reguleringsgrensene i Foldsjøen fra dagens HRV = 208,9 til ny HRV = 204,0. LRV beholdes som tidligere på kote 203,0.*

Det søkes i egen parallell søknad om tillatelse etter vannressursloven § 8 og energiloven om tillatelse til å bygge Verksfossen minikraftverk.

Bakgrunn for søknaden

AS Meraker Brug har i søknad datert 9.2.2017 søkt om tillatelse etter vannressursloven §§ 8 og 41, 3. ledd til delvis å legge ned dam Foldsjøen. AS Meraker Brug har i en egen søknad, også datert 9.2.2017 søkt om tillatelse til å bygge Verksfossen kraftverk. Denne søknaden er i eget vedtak av i dag avslått. Søker har i begge søknadene gitt klart uttrykk for at hvis det ikke gis tillatelse til å bygge kraftverket, er alternativet at dammen tas ned for å redusere vedlikeholdskostnadene.

Beskrivelse av området og vernegrnlag

Dam Foldsjøen ligger i utløpet av Foldsjøen i Homlavassdraget. Vassdraget er varig vernet gjennom supplering av verneplan for vassdrag fra 2005. I St.prp. nr. 75, (2003-2004), står bl.a. følgende om Homla og verneverdiene til vassdraget:

«Homla ligger på sørsiden av Trondheimsfjorden med utløp i Hommelvik ca. 20 km øst for Trondheim. Vassdraget er et lavlandsvassdrag i skogsterreng, med bare et lite areal over 400 moh. Typisk for området er store glasimarine avsetninger med ravinelandskap i dalene og endemorener i høyere partier. Elveavsetninger finnes langs hele Homla. Over Foldsjøen er terrenget flatt med mange meandere og stilleflytende partier. De største fossene ligger midt i feltet der Homla renner inn i den trange Homladalen. Storfossen og Dølanfossen utgjør betydelige landskapselementer. Ved utløpet i sjøen ligger et stort gruntvannsområde, som på grunn av elvas store sedimenttransport, er i stadig forandring. Elva er lakseførende 5 km opp til Dølanfossen og produksjonsforholdene for fisk er gode. Mellom Dølanfossen og Foldsjøen er Homla et rent ørretvassdrag. Vegetasjonen er variert. I tillegg til barskog i nordvest og bjørkeskog i øst, finnes edellauvskog og gråorheggeskog. Høymyr og bakkemyr dekker store arealer. Området nordøst for Gauphaugen har rik sumpgranskog med rødlistede planter. Fossesprutsonen ved Storfossen er botanisk viktig. Området omkring Foldsjøen, Langvik og Sneisen er viktig trekkvei for storvilt. Dette er også rasteplass for flere andearter. Utløpet av elva er viktig overvintringsområde for vannfugl. Flere rødlistede fuglearter er registrert.

Nedbørfeltet er i stor grad berørt av inngrep som veier, skogsdrift, krafledninger og bebyggelse. 63400 daa er produktivt skogareal og 3300 daa er dyrket mark. Feltet, særlig området rundt Foldsjøen, er mye brukt til tradisjonelle friluftaktiviteter som turgåing og bading. Nærheten til Trondheim gjør feltet attraktivt. Flere steder finnes plasser og småbruk

etter arbeiderbosetning tilknyttet fløtning og skogsdrift. Spesielt interessante er kulturminner fra jernproduksjonens historie. Restene etter Mostadmarkens Verk regnes som et av de viktigste tekniske kulturminnene i Midt-Norge.»

Teknisk plan

Om dammen

Dam Foldsjøen er en ca. 74 meter lang og ca. 8,5 meter høy betongdam fra 1986, og ble bygd som erstatning for en gammel tømmerkistedam som lå like oppstrøms eksisterende betongdam. I følge dameier er overløpet på kote 208,9. Foldsjøen reguleres mellom HRV på kote 208,9 og LRV på kote 203. Dammen ble i brev av 21.5.2013 plassert i konsekvensklasse 3, i henhold til damsikkerhetsforskriften. Dammen tilfredsstillende ikke alle damsikkerhetsforskriftens krav til stabilitet og instrumentering, og har ikke tilstrekkelig flomavledningskapasitet. Dameier har midlertidig dispensasjon fra gjeldende regelverk på visse vilkår frem til søknaden om tillatelse til å bygge Verksfossen kraftverk, og denne søknaden om tillatelse til nedlegging av dammen er ferdigbehandlet. Det er satt krav om at vannstanden så langt det er mulig skal holdes 2 meter under HRV, og overvåking av dammen ved hyppig tilsyn. For å ivareta konstruksjonens sikkerhet er det montert vannstandsmåler og satt krav om hyppig rapportering av vannstand. Hvis dameier skulle ønske å opprettholde dagens høyde på dammen etter at ovenfor nevnte søknader er ferdigbehandlet, har dameier seks måneder på seg til å sende inn teknisk plan for nødvendige tiltak. Når nødvendige tiltak er utført skal dammen tilfredsstillende gjeldende krav i damsikkerhetsforskriften.

Plan for gjennomføring av tiltaket

Dameier ønsker redusere høyden på dam Foldsjøen med 4,9 meter ved å fjerne mesteparten av dammen. Dameier vil da kunne søke om nedklassifisering av vassdragsanlegget. Tanken er at anlegget skal kunne plasseres i konsekvensklasse 0 i henhold til damsikkerhetsforskriften. Dette vil redusere tilsyns- og vedlikeholdskostnadene betydelig. I dag er HRV for Foldsjøen 208,9 meter. Ved en ev. nedleggelse vil ny HRV bli på kote 204. LRV forblir uendret på kote 203, men tapping vil bare være aktuelt ved inspeksjon, vedlikehold o.l. av dammen. Vannstanden vil i all normal drift holdes på fast vannstand kote 204,0.

Hoveddata for eksisterende dam og terskelen som skal stå igjen etter nedleggelsen er gjengitt i tabellen under:

TILSIG		
Nedbørfelt	km ²	64,52
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	46,43
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	22,8
Middelvannføring	l/s	1472
Alminnelig lavvannføring (NVE lavvann - årsmiddel)	l/s	142
5-persentil sommer (1/5-30/9) (NVE Lavvann 60-90)	l/s	168
5-persentil vinter (1/10-30/4) (NVE Lavvann 60-90))	l/s	129
Areal Foldsjøen (full)	km ²	1,993
EKSISTERENDE DAM		
Høyde gangbane	moh	210,05
HRV	moh	208,9
LRV	moh	203,0
Terskel utløp bunnluke	moh	202,0
Dammens laveste punkt	moh	201,75
Magasinvolument	Mm ³	7,8
Høyde dam (laveste punkt til gangbane)	m	8,30 m
Lengde dam	m	80
Lengde overløp	m	27
NY TERSKEL		
Høyde overløp	moh	204,0
Dammens laveste punkt	moh	201,85
HRV	moh	204,0
LRV	moh	203,0
Terskel utløp bunnluke	moh	202,0
Magasinvolument	Mm ³	0,9
Høyde dam (laveste punkt til gangbane)	m	1,25
Lengde dam	m	45
Lengde overløp	m	40
Kostnad for å ta ned dammen	Mkr	4,5

I følge søknaden skal «arbeidene gjennomføres på sommeren/ettersommeren når tilsiget normalt er lavest, eventuelt vinterstid i de månedene med lite tilsig». Vannstanden i Foldsjøen skal før anleggsstart senkes ned så langt det er mulig ved å tappe vann gjennom bunnluke. Dammen skal pigges, ev. skjæres ned til omtrent ny høyde for overløp. Dammen vil deretter få en påstøp slik at overløpet/ dammen ifølge søknaden «fremstår på en estetisk forsvarlig og pen måte». Nytt overløp vil bli på kote 204, og vil bli en del lengre enn dagens overløp på 40 meter. Bunnløpsluken skal erstattes med et bjelkestengsel av tre. Dette vil ivareta fremtidig behov for å tappe ned dammen ved inspeksjon og fremtidig vedlikehold.

Søker ønsker å deponere betongen fra dammen et sted i nærheten av damstedet. Hvis det skulle vise seg at dette ikke er mulig på grunn av forurensningsfare, vil betongen bli deponert på godkjent fyllplass. Armering vil bli levert på godkjent mottak.

Det vil ikke være behov for nye eller midlertidige veier.

I følge søknaden vil ikke redusert damhøyde på dam Foldsjøen ha noen konsekvenser for landskap, kulturminner og kulturmiljø. For brukerinteresser er konsekvensen vurdert som «*middels negativ*» da

«Tiltaket påvirker området rundt Foldsjøen og brukere av området vil de første år oppleve området som endret og «stygt»». Etter søkers vurdering vil ikke tiltaket påvirke vernegrunnlaget i Homlavassdraget fordi: «Selv Homla vil i liten grad påvirkes av tiltaket, mens Foldsjøen blir betydelig påvirket. I vernegrunnlaget er det imidlertid elva Homla som omtales og det er områdene nedstrøms Foldsjøen og spesielt samløpet med Nævra som er grunnlaget for at Homla er vernet».

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE arrangerte informasjonsmøte, og var på befaring i området den 11.10.2017 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, fylkeskommunen, Trondheimsregionens friluftsråd, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Historielaget Mostadmarks Jernverks Venner, Malvik jeger og fiskerforening, hytteiere og grunneiere. Høringsuttalelsene har vært forelagt søker for kommentar.

I høringsbrev og kunngjøring er det informert om adgangen for andre til å tre inn og overta dammen og ansvaret for den. Det er ingen som har meldt seg i løpet av tiden saken har vært til behandling.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE, og fordi mange av uttalelsene er felles for søknad om tillatelse til bygging av Verksfossen kraftverk, er det er lagt vekt på hva som er uttalt angående nedlegging av dam Foldsjøen. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider, se:

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=7942&type=V-2> .

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Malvik kommune vedtok den 29.5.2017 følgende innstilling:

- 1. Søknad om bygging av Verksfossen minikraftverk må avslås siden tiltaket vil kunne redusere nasjonale og regionale verneverdier knyttet til naturmangfold, kulturmiljø, landskap og folkehelse. For å kunne åpne for kraftproduksjon i vernede vassdrag, er det en forutsetning at verneverdiene ikke reduseres.*
- 2. Når det gjelder reguleringshøyden for Foldsjødammen, er det behov for å vurdere flere alternative løsninger enn den som foreligger i søknaden med tanke på allmenne interesser. Vannspeilet må sikres i både Litjefoldsjøen og Foldsjøen slik at hensynet til folkehelse, friluftsliv, kulturminner, flomsikring & samfunnsberedskap og naturmangfold blir ivaretatt.*
- 3. Saken er for dårlig utredet. NVE bør kreve en samarbeidsprosess mellom de ulike interessentene for å avdekke muligheter, vilkår og avbøtende tiltak som kan sikre en positiv utvikling for Mostadmark, Foldsjøen og Homlavassdraget. Det er naturlig at Malvik kommune har en sentral rolle i denne prosessen. Resultater fra dette må deretter legges til grunn i videre konsesjonsbehandling.*

Fylkesmannen i Trøndelag (tidligere Fylkesmannen i Sør-Trøndelag) uttaler bl.a. følgende i brev datert 21.5.2017:

*Nedlegging av dammen i Foldsjøen
Nedlegging av dammen eller senking av dammen i Foldsjøen vil trolig ikke ha vesentlig betydning for de verdiene Fylkesmannen har sektoransvar for, hvis alternativer (damhøyde,*

vannivå, manøvreringsreglement inkludert minstevannføring og slippinnretning) utredes nøyere for å ivareta naturverdiene.

Hvis avviklingen eller senking av damhøyden utredes nøye med avbøtende og eventuelt kompensierende tiltak, kan dette trolig gjennomføres på en akseptabel måte. En god løsning er avgjørende for å ta vare på det rike fuglelivet i Foldsjøen. Rapporten «Forekomst av vannfugl i ferskvann i Malvik kommune (Bangjord og Bangjord, 2016) viser Foldsjøen og spesielt Litjfoldsjøen som de viktigste lokalitetene for slik fugl i Malvik.

Det er også et spørsmål knyttet til bestandstettheten av gjedde (fremmed art) - om denne kan øke, og om dette kombinert med redusert vannareal og vannvolum vil påvirke amfibie-, fiske- og fuglefaunaen i negativ retning.

Vi ønsker ikke bygging av terskel i Foldsjøen, da dette blir et nytt vesentlig teknisk inngrep i et vernet vassdrag. Fylkesmannen støtter ellers kommunens vurdering, da de har kjennskap til de samfunnsmessige behovene i Mostadmark, og støtter forslagene om å utrede flere alternativer.

(.....)

Fylkesmannens konklusjon

«I retningslinjer for små kraftverk (OED, 2007) heter det at «innenfor de beskyttede områdene, blant annet verna vassdrag, vil det være behov for ekstra årvåkenhet i forbindelse med planlegging og oppfølging av enkeltsaker. Generelt vil verdiene som ligger til grunn for at området er beskyttet bli prioritert foran utbyggingsinteresser».

I vernegrunnlaget for Homla er de karakteristiske fossene del av grunnlaget for vassdragsvernet. Verksfossen og den ovenforliggende fossen vil begge bli vesentlig berørt i et område med stor verdi for opplevelsen av det kulturhistoriske grunnlaget for Mostadmark jernverk og av vassdraget som helhet. Naturverdiene i Homlavassdraget må prioriteres foran en strømproduksjon til 175 husstander. Vi mener at samfunnsnyttien av en utbygging på foreliggende grunnlag er lavere enn det potensielle tapet av verdier for natur, friluftsliv og kulturverdier, (jf. vannforskriftens § 12).

Fylkesmannen frarår planene på foreliggende grunnlag og varsler innsigelse på et eventuelt konsesjonsvedtak om minikraftverk i Verksfossen. Vi varsler også innsigelse på vedtak om nedlegging av dam Foldsjøen inntil dette er nøyere utredet, også med alternativer og eventuelle avbøtende tiltak. Innsigelsen er hjemlet i energiloven.»

NVE vil bemerke at Fylkesmannen ikke har anledning til å fremme innsigelse for nedlegging av vassdragsanlegg. NVE behandler dermed Fylkesmannens merknader til nedlegging av dammen for en ordinær høringsuttalelse.

Trøndelag fylkeskommune (tidligere Sør-Trøndelag fylkeskommune) viser i e-post datert 7.4.2017 til en foreløpig uttalelse datert 9.11.2016. I tillegg skriver fylkeskommunen følgende:

«Vi opprettholder vårt krav om arkeologisk registrering når man har landet på løsning og ber om å få tilsendt plankart med inngrepsområder. Deler av planområdet har høyt potensial for steinalderbosetning og utmarks kulturminner. Det samme gjelder tiltak som kan berøre kulturmiljø og bygningsmasse på Mostadmark jernverk. Jernverket er et av de mest bevaringsverdige verkene i Norge og startet jern – og stålproduksjon allerede i 1657. Vi ber også om å få tilsendt dokumentasjon som visualiserer planlagte tiltak og dens konsekvenser for dette unike industrikulturlandskapet i forbindelse med videre planarbeid.»

Trondheimsregionens friluftsråd uttaler bl.a. følgende i brev datert 26.5.2017:

«Trondheimsregionens friluftsråd mener søknad om bygging av Verksfosen minikraftverk må avslås og at konsesjon for nedlegging av dam Foldsjøen ikke må gis. Vannspeilet både i Foldsjøen og Litjfoldsjøen må sikres på et akseptabelt nivå. Tiltakene vil gi store konsekvenser og redusere nasjonale, regionale og lokale verneverdier knyttet til naturmangfold, kulturmiljø, landskap, friluftsliv og folkehelse.»

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag uttaler bl.a. følgende i brev datert 3.6.2017:

*«Foldsjøen – nedlegging av dam.
Foldsjøen er et rikt naturområde. De faglige rapporter, med grunnlag i undersøkelser foretatt i området, viser et mangfoldig fugleliv. Svært mange arter som også inkluderer en rekke hekkende arter.
Det materiale som er lagt frem i søknaden for nedlegging av dammen ved Foldsjøen gir et manglende grunnlag for kunne vurdere de negative konsekvenser dette vil ha for fuglelivet. Før dette arbeid eventuelt skal gjennomføres, må det fremlegges et materiale av et helt annet omfang og kvalitet.»*

Naturvernforbundet i Malvik uttaler bl.a. følgende i brev datert 19.5.2017:

«Naturvernforbundet i Malvik er ikke fornøyd med Meråker Brug sitt andre alternativ, nedleggelse av demning og senkning av vannspeilet til kote 204. Dette alternativet vil føre til store landskapsendringer og påvirke leve og hekkeområder til alt dyreliv langs og i Foldsjøen. De negative konsekvensene er innlysende. Naturvernforbundet i Malvik mener alternativet er kynisk og dårlig utredet. Vi ber om at flere alternativer må utredes og som i større grad tar hensyn til landskapsendringer, samt livet i og langs sjøen.»

Malvik Senterparti konkluderer slik i brev datert 2.6.2017:

«Nedlegging av dam vil føre til vesentlig ulempe for allmenne interesser, tiltaket har mindre fordeler enn ulemper for allmennheten og søknad må derfor avslås.»

Malvik jeger- og fiskerforening uttaler følgende i brev datert 23.5.2017:

«For Homla-laksen vil det ikke få noen negative konsekvenser om en evt nedleggelse av dammen, men for Foldsjøen som rekreasjonsområde vil det bli en katastrofe. Foldsjøen er et viktig friluftsområde for store deler av Malvik kommune. Vi frykter at nedlegging av dam Foldsjøen forringer muligheter til friluftsliv blant innbyggerne i kommunen, med de negative konsekvensene det kan ha i et folkehelseperspektiv. Vi er også svært bekymret for tap av biologisk mangfold. Det gjelder blant annet de mange artene av vannfugler med tilholdssted i og ved Foldsjøen.»

Leif Sollihaug uttaler følgene i e-post datert 23.4.2017:

«Leif og Kari Sollihaug er eiere av fritidseiendommen Haugtussa adresse Bonauneveien 192. Ved riving av demningen vil det få store følger for vår eiendom som bildet i rapporten fra Siram As viser, ikke bare for eiendommen, men også bygningsmassen. Hvis dette blir vedtatt etter høringen, kommer vi tilbake til saken.»

Rolf Hegerberg og Dagmar Hæge Hestnes uttaler følgene i brev datert 1.6.2017:

«Undertegnede eier hytter ved Foldsjøen, og vil med dette reise innvending mot den foreslåtte dereguleringen.

Homla er vernet mot kraftutbygging over 1 MW ved vedtak i Stortinget i 2005, og bakgrunnen for vernevedtaket og argumentene mot en utbygging av vassdraget er kjent fra den gang. De allmenne interessene som berøres av en endring av vannstanden i Foldsjøen er beskrevet tidligere og blir sikkert gjentatt av Malvik kommune i denne høringen. Vi vil derfor bare kommentere de praktiske problemene en eventuell innvilging av søknadene fra Meraker Brug vil innebære for oss hytteeiere.

Senkning av vannstanden med 4,9 meter til kote 204 gjør adkomst med båt til hyttene våre nærmest umulig i de årene det tar før gjørma som sjøbunnen nå utgjør, gror igjen. Særlig for hyttene som ligger på vestsiden av sjøen uten adkomst til vei gjør dette at bruksverdien av hyttene blir kraftig redusert. Vi antar også at omsetningsverdien for disse hyttene blir vesentlig redusert.

Den samme innvendingen gjelder også om konsesjon blir gitt for bygging av småkraftverk i Homla. Regulerings høyden på 2,5 m i sommerhalvåret og 3,5 m i vinterhalvåret vil gi en så varierende vannstand i sjøen at bruk av båt blir meget vanskelig i perioder med lav vannstand. I dette tilfelle vil heller ikke gjengroing gjøre forholdene bedre i fremtiden.

Hvis dereguleringen blir godkjent, ber vi om at Meraker Brug blir pålagt å gjennomføre avbøtende tiltak som foreslått i vedlegg til konsesjonssøknaden. I tillegg til å bygge en terskel for å bevare lille Foldsjøen noenlunde intakt, ber vi også om at Meraker Brug gjør tiltak for å sikre en brukbar landingsplass for båter ved demningen, og i tillegg bygger egnede landingsplasser ved hyttene på vestsiden av sjøen slik at vi fortsatt kan bruke båtene våre.

Vi savner også en bedre begrunnelse for de omsøkte tiltak. Det angis i søknaden at eierskapet påfører eier «en ikke ubetydelig kostnad» og at nye krav til damsikkerhet som plasserer demningen i konsekvensklasse III gjør at kostnadene vil øke. Vi ønsker en redegjørelse for hvilke kostnader det er snakk om. Vi spør oss også om det finnes en mellomløsning hvor vannstanden reduseres noe slik at klassifiseringen kan endres og kostnadene reduseres.»

Mostadmark Utvikling uttaler bl.a. følgende i brev datert 1.6.2017:

«Mostadmark Utvikling(MU) er et felles nettverk bestående av; Mostadmark Vel, Karlstad Vel, Mostadmark Skytterlag, Mostadmark Idrettslag, Mostadmark Samfunnshus, U.L. Mostingen, Mostadmark Jernverks Venner og Jøssåsen Landsby.»

(...)

Mostadmark Utvikling konklusjon og tilrådning

Mostadmark Utvikling har etter en samlet vurdering hvor hensynet til folkehelse, friluftsliv, kulturminner, naturens mangfold og samfunnssikkerhet er vektlagt, kommet frem til at de samfunnsmessige konsekvenser bygging av Verkesfossen minikraftverk eller nedlegging av Dam Foldsjøen er så store og omfattende, at vi anbefaler NVE ikke å godkjenne søknadene fra Meraker Brug.

Både dagens og framtidige generasjoner vil ha større behov for tilrettelagte natur-, kultur- og friluftslivsområder. Meraker Brug som siden tidlig 1900-tallet har vært og fortsatt er en stor

samfunnsaktør i Malvik kommune og Mostadmark spesielt, må ta sitt samfunnsansvar på alvor. De lokale og regionale verdier må utvikles og sikres, ikke reduseres.

Mostadmark Utvikling ser negativt både på regulering/bygging av minikraftverk og nedbygging av dammen. For å kunne gi en jevn vannstand på kote 207, noe MU mener er en riktig høyde, og som et alternativ til nedlegging av dammen foreslår MU at det lages en ny friskjøt /kanal på vestsiden av dammen.

Om etablering av en slik friskjøt lar seg gjøre og hvilke konsekvenser dette gir for klassifisering av dagens dam burde vært tatt inn som forslag til avbøtende tiltak. Dameier vil da kunne slippe store kostnader med riving av dammen.

1) Søknad om konsesjon for bygging av Verksfossen minikraftverk datert 09.02.2017 avslås.

2) Søknad om konsesjon for nedlegging av reguleringsanlegg Dam Foldsjøen datert 09.02.2017 avslås.

3) En riktig overløpshøyde på Dam Foldsjøen bør ligge på kote 207. Mostadmark Utvikling støtter Malvik kommune sitt vedtak om at det gjennomføres en samarbeidsprosess for å få i gang en prosess med involverte parter for å komme fram til en «løsning» som lokalsamfunnet, kommunen, regionen og eierne kan leve med.»

Historielaget Mostadmark Jernverks Venner (MJVV) uttaler bl.a. i brev datert 18.5.2017 følgende:

«Vårt forhold til søknaden om rivning av Foldsjødemningen, er også der, slik at vi ber NVE om å avslå en konsesjon med de betingelser som Meraker Brug anviser i sin søknad. Her tiltrer MJVV «Mostadmarkutvalgets» høringssvar som viser til de mange konsekvensene en varig vannstand på kote ca. 204m vil ha for allmenheten både i Mostadmark og for et stort omland.»

Søker uttaler følgende om nedlegging av dam i dokument datert 21.9.2017:

«1. Generelt.

Meraker Brug AS har søkt om etablering av et minikraftverk i Verksfossen.

Dersom det ikke er mulig/lønnsomt å bygge minikraftverk, enten fordi man ikke får konsesjon, konsesjonsbetingelsene medfører at prosjektet ikke blir lønnsomt, eller at rammebetingelser og/eller andre forhold medfører at prosjektet på utbyggingstidspunkt vurderes ikke å være lønnsomt, vil Meraker Brug AS ta ned dammen.

Søknad om nedtaking av dam må behandles uavhengig av om det gis tillatelse til etablering av minikraftverk eller ikke.

Det er søkt om tillatelse til å ta dammen ned til et nivå som medfører at dammen kan plasseres i bruddkonsekvensklasse 0.

Meraker Brug AS er innforstått med at en nedtaking av dammen i denne sammenheng oppfattes som en nedleggelse av tiltaket og at det da må gis mulighet til andre å overta dammen/vassdragsanlegget.

Det er kommet inn flere høringsuttalelser.

Man velger å ikke kommentere hver av høringsuttalelsene, men gir et generelt svar som bør dekke de spørsmål og kommentarer som høringsuttalelsene tar opp.

(...)

3 Nedtaking av dam

Dersom det ikke gis tillatelse til bygging av minikraftverk eller dette ikke blir lønnsomt, vil tiltakshaver ta ned dammen slik at denne kommer i bruddkonsekvensklasse 0, som omsøkt. Dersom noen vil overta dammen vil tiltakshaver måtte akseptere dette.

Tiltakshaver oppfatter at lovverket pålegger en eier av et vassdragstiltak, som eieren ikke lenger vil ivareta eller opprettholde, å fjerne vassdragstiltaket og sette den berørte delen av vassdraget tilbake til opprinnelig stand/naturtilstand. Dette oppfattes som logisk og konsekvent i forhold til at naturen og naturgitte forhold skal gjenopprettes/tilbakeføres.

En nedlegging av dam vil i forhold til dagens oppdemming og reguleringspraksis få en del negative konsekvenser.

- *Noe hyppigere og større flommer i Homla*
- *Lav til ingen flomdemping i Homla ved mye tilsig.*
- *Lavere vannføring i Homla i tørre perioder, særlig på sommeren (se vannføringskurver)*
- *Litj-Foldsjøen og vika ved Slåttdalen vil bli tilnærmet tørrlagt. Områdene kan bli oversvømt ved flom og utgjøre noe flommark*
- *Konsekvenser for ande- og vadefugler*
- *Konsekvenser for fisk, fiske og bunndyr*

Det siteres fra sammendraget til Faun Naturforvaltning AS sin rapport «Foldsjødammen – Virkninger på biologisk mangfold» utarbeidet av Ole Roer:

«Virkninger på biologisk mangfold

«Planlagte tiltak med å ta ned 4,9 m av Foldsjødammen vil medføre at vannstanden i Foldsjøen permanent blir betydelig lavere enn i dag.

Dette vil ha stor negativ påvirkning på Litlfoldsjøen som viltlokalitet med stor verdi. Tiltaket medfører her stor reduksjon i vanddekt areal noe som vil få negativ effekt for ande- og vadefugl som bruker lokaliteten. Permanent lavere vannstand antas også å virke negativ på fiskebestandene og produksjonen av bunndyr i deler av Foldsjøen.

I hele Homlas lengde nedstrøms Foldsjødammen, vil vannføringen bli nær som i dag. Forskjellen fra dagens situasjon blir noe høyere flomtopper og gjennomgående noe lavere vannføring om vinteren. Endringen er likevel så små at de ikke antas å påvirke naturverdiene i Homla i nevneverdig grad.

Virkningsomfanget for biologisk mangfold er samlet vurdert til middels negativt. Tiltaket er ut fra dette vurdert å ha middels til stor negativ konsekvens for biologisk mangfold. Oppsett av terskel på kote 206,4 i sundet som forbinder Foldsjøen med Litlfoldsjøen er skissert som mulig avbøtende tiltak.»

Litj-Foldsjøen blir nær tørrlagt og det er flere av høringspartene som mener at en dam bør etableres i utløpet av Litj-Foldsjøen. Dette bryter etter tiltakshavers mening med intensjonen i lovverket og vi ser ikke at det er hverken riktig eller ønskelig i denne sammenheng å foreslå et nytt søknadspliktig og kunstig anlegg et annet sted i vassdraget.

Tiltakshaver innser at vassdraget skal føres tilbake til opprinnelig stand, men har ikke foreslått spesielle tiltak, da naturlig revegetering vil skje forholdsvis raskt etter nedlegging.

Lovverket omhandler så langt vi forstår ikke miljøkonsekvensene da vassdraget skal tilbake til opprinnelig økologisk tilstand. Skulle vassdragstiltaket mot formodning ha hatt et positivt miljøbidrag (for eksempel på ande- vadefugler) vil ikke det slik vi oppfatter det, forhindre at vassdraget tilbakeføres til original miljøtilstand.

Dersom konsekvensene ved en nedlegging vurderes å være så betydelig for allmennheten at en nedtaking ikke kan tillates, må allmennheten - i dette tilfelle kommune, fylkeskommune eller stat, ta over dammen med tilhørende forpliktelser og ansvar.

Det er slik vi forstår regelverket, også åpnet for at andre interessenter kan overta vassdragsanlegget.

Friluftsjakter er omhandlet i noen av høringsuttalelsene. Tiltakshaver har vanskelig for å vekte friluftsopplevelsen med dagens regime og eventuelt framtidig regime med minikraftverk opp mot friluftsopplevelsen etter at dammen er tatt ned. Området vil utvilsomt få en endret karakter, men om dette vil oppfattes som positivt eller negativt vil vi ikke uttale oss om. Her vil sikkert meningene være delte, men vi registrerer at noen høringsparter er opptatt av dette.

Tiltakshaver antar at friluftsliv og bruk av området over tid vil tilpasse seg den nye situasjonen.

Dammen vil bli tatt ned og kun en overløpsterskel vil stå igjen. Vannet som renner ut i Verksfossen vil etter at dammen er tatt ned altså være overflatevann.

4 Kraftstasjon sett i forhold til nedtaking av dam

I høringsuttalelsene er det ingen som tilkjenner at de vil overta damanlegget, dersom eier ikke lenger vil ta vare på eller opprettholde dette. Høringsuttalelsene vektet i liten grad de to omsøkte alternativene opp imot hverandre og det tas i liten grad stilling til hvilke av de to alternativene som oppfattes å gi størst miljøpåvirkning.

Det er imidlertid den reelle problemstillingen man må forholde seg til.

Et minikraftverk vil i stor grad videreføre den regulering som har vært praktisert de siste årene, og virkningene ved Foldsjøen, nedstrøms kraftverket og spesielt nedstrøms samløpet med Nævra er ubetydelig. Tiltakshaver innser at Verksfossen blir direkte berørt av minikraftverket ved at det i lengere perioder kun vil renne minstevannføring i elva på strekningen fra dam til utløp kraftstasjon, men tror de negative virkningene vil være større totalt sett om man tar ned dammen. Tas dammen ned vil Litj-Foldsjøen bli tørrlagt noe som kan berøre ande- og vadefugler som bruker lokaliteten, fiskebestanden og produksjonen av bunndyr kan også bli berørt negativt.

Det hevdes at en nedtaking av dam vil påvirke verdien av eiendommene og verdiene av hyttene ved vannet. Situasjonen vil imidlertid ikke være ulik reguleringen til tømmerfløting slik den var frem til 1962.

Tiltakshaver oppfatter at den biologiske undersøkelsen også konkluderer med at de negative miljøpåvirkningene er noe større dersom man tar ned dammen, enn om man bygger et minikraftverk.

Biologisk mangfoldrapport «Foldsjødammen – Virkninger på biologisk mangfold» gir en samlet vurdering:

«Middels til stor negativ konsekvens»

(--(-))

Biologisk mangfoldrapport «Verksfossen kraftverk – Virkninger på biologisk mangfold» gir en samlet vurdering:

«Middels negativ konsekvens»

(--)

5 Konklusjon.

- Det må tas stilling til om noen vil overta eierskap for dammen, med tilhørende ansvar og forpliktelser.*
- Det må uansett om det gis tillatelse til etablering av minikraftverk, tas stilling til om dammen tillates tatt ned og hvilke tiltak som eventuelt pålegges for å få vassdraget tilbake til den naturgitte og opprinnelige miljøtilstand.
Det antas at området vil revegetere i løpet av kort tid og opprinnelig naturtilstand vil relativt raskt gjenopprettes. Det er ikke observert spesielle erosjonssoner eller andre forhold som behøver ekstra oppmerksomhet.
En etablering av et nytt søknadspliktig tiltak oppfattes ikke relevant i behandlingen av søknaden om å ta ned dammen. Det er heller ikke søkt om slikt tiltak.*
- Det må tas stilling til om det kan gis tillatelse til å etablere et minikraftverk, slik søknaden beskriver.*

NVEs vurdering

Dersom eier av et vassdragsanlegg ikke lengre ønsker å vedlikeholde anlegget skal dette fjernes og området så langt det er mulig tilbakeføres til slik som forholdene var før anlegget ble bygd. I følge vannressursloven § 41 skal det gis konsesjon til nedlegging hvis ikke særlige grunner taler imot. I forarbeidet til vannressursloven, i Ot.prp.nr. 39 (1998-99) står bl.a. følgende: *«I praksis vil det ikke være aktuelt å nekte en konsesjon til nedlegging i andre sammenhenger enn i forbindelse med overføring av anlegget etter § 42, eller hvis anlegget blir fredet etter kulturminneloven. Eventuelt som en del av et biotopvern etablert etter naturvernloven.»* Det er hittil ingen som har meldt interesse for å overta dam Foldsjøen.

Hovedregelen om nedlegging av vassdragsanlegg er som tidligere nevnt at anlegget fjernes. Vannressursloven § 41, 3. ledd gir imidlertid adgang til nedlegging av anlegget uten full fjerning og tilbakeføring, hvis det ikke medfører noen økt fare eller skade. Dameier planlegger at nedre del av dam Foldsjøen skal bli stående, og nedleggingen vil derfor bli vurdert etter ovenfor nevnte bestemmelse. Hensikten med å la deler av dammen stå er å avbøte ulemper for naturmangfold og landskap ved at et visst vannspeil opprettholdes i Foldsjøen.

Gjennom en konsesjonsbehandling av nedlegging av vassdragsanlegg kan NVE avbøte ev. ulemper for allmenne interesser ved å stille krav til hvordan nedleggingen gjennomføres.

Hydrologiske endringer og endret flomforhold

Ifølge søknaden reguleres vannstanden i Foldsjøen i dag inntil 2,5 meter under HRV med hensyn på flomdemping. Etter det NVE forstår holdes magasinet også under HRV for at for høy vannstand ikke skal medføre ulemper for en del eiendommer rundt Foldsjøen.

Vannføringen i Homla styres i dag manuelt gjennom tapping fra bunnluke i dammen. NVE har forstått det slik at for det meste av tiden slippes hele tilsiget til Foldsjøen forbi dammen. Ved flom er det overløp over dammen.

Etter nedlegging vil overløpet på dammen bli på kote 204, og ifølge søknaden skal ikke Foldsjøen lenger reguleres. Normalvannstanden i innsjøen vil dermed bli på kote 204. Vannføringsdynamikken i Homla vil bli naturlig, noe som NVE mener er positivt i et verna vassdrag.

Ved en nedtapping på 2,5 meter har Foldsjøen ifølge søker et magasin på ca. 4,6 mill m³. Reguleringsgraden er på 9,9 %, noe som regnes som lavt.

Homla er et lavlandsvassdrag i skogsterreng. Elva renner gjennom et ravinelandskap med store glasimarine avsetninger, og for det meste renner elva i den trange Homladalen. Det finnes knapt bebyggelse like inntil vassdraget før cirka 8 km nedstrøms Foldsjøen, ved elvas utløp til Trondheimsfjorden i Hommelvik.

Etter en nedlegging av dammen vil ikke Foldsjøen lengre kunne dempe flommer i samme grad som i dag. Etter NVEs vurdering vil sannsynligvis små flommer opptre hyppigere og bli mer kortvarig ved en ev. nedlegging, og flomtoppen for små flommer kan bli noe større. Dette vil avhenge av utformingen av gjenstående dam. Vurdert ut fra at reguleringsgraden for Foldsjøen er på 9,9 %, vil flomforholdene ved store flommer antakeligvis forbli uendret.

Ved nedlegging av vassdragsanlegg har eier av anlegget en tilbakeføringsplikt som innebærer at så langt det er mulig skal vassdraget tilbakeføres til forholdene slik de var før anlegget ble bygd. Denne tilbakeføringsplikten omfatter ikke endringer som skyldes andre tiltak i vassdraget. NVE kan

imidlertid kreve at gjenstående del av dammen skal utformes med hensyn på flomdemping, slik at størst mulig flomdempende effekt oppnås.

Kulturminner

Det er kjent flere steinalderboplasser i sørlig ende av Foldsjøen. En av disse lokalitetene ble delvis undersøkt i 1986. I tillegg er det funnet flere koksteinslokaliteter og ildsteder, samt jernfremstillingsanlegg ved Sørneset. I følge fylkeskommunen er det potensial for funn av både steinalderlokaliteter og utmarkskulturminner som for eksempel jernfremstillingsanlegg, kullgroper og fangstanlegg i området. Like nedstrøms Homlas utløp fra Foldsjøen ligger restene av Mostadmark jernverk. Jernverket regnes som det tredje mest verneverdige jernverket i Norge, og driftes i dag som museumsområde.

I vernegrunnlaget i St.prp. nr. 75 (2003-2004) står det bla. at Homlavassdraget har «*store kulturminneinteresser*». Kulturminner fra jernproduksjonens historie og Mostadmark jernverk er nevnt som «*spesielt interessante*».

NVE forstår det slik at dagens vannstand i Foldsjøen medfører at steinalderboplassene står under vann. Redusert vannstand i Foldsjøen vil medføre at disse automatisk fredete kulturminnene vil bli mer tilgjengelig for eventuelle videre undersøkelser. Som avbøtende tiltak med hensyn på vanntilknyttede fugler, landskap og friluftsliv er det foreslått å bygge en terskel i sundet mellom den delen av Foldsjøen som kalles Litlfoldsjøen og resten av innsjøen. I dette området er det påvist to steinalderlokaliteter. Det kan ikke utelukkes at ev. terskelbygging i dette området kan medføre ulemper, og i verste fall forringe automatisk fredete kulturminner. I forkant av en ev. terskelbygging må forholdet til automatisk fredete kulturminner i så fall avklares.

Søker ønsker å deponere betongen fra dammen et sted i nærheten av damstedet. Hovedregelen i vannressursloven er at ved en nedlegging skal området tilbakeføres i størst mulig grad til slik området var opprinnelig. Ønsket om å deponere betong i nærheten av damstedet vil etter NVEs vurdering være i konflikt med opplevelsen av kulturminner og kulturmiljø tilknyttet Mostadmark jernverk. NVE kan gjennom en tillatelse til nedlegging av dam Foldsjøen stille krav om at dameier skal levere alt avfall til godkjent mottak.

Forutsatt at det stilles krav i en ev. anleggsfase om at anleggsarbeid ved damstedet ikke skal berøre kjente kulturminner vil ev. ulemper for kulturminner tilknyttet kulturmiljøet til Mostadmark jernverk være av midlertidig karakter.

Landskap og friluftsliv

Det fremgår bl.a. av tidligere nevnte Stortingsproposisjon at elvelandskapet i Homla vurderes som variert og spesielt. Både ravinelandskap og karakteristiske fosser i dette lavlandsvassdraget gir landskapet stor verdi. Videre står det at «*Nedbørfeltet har stor verdi i friluftssammenheng*».

Foldsjøen og området rundt, er populært for opplevelse og utøvelse av friluftsliv som jakt, fiske, tur, trening og idrettsarrangement. Foldsjøen brukes også til bading og ferdsel, i hovedsak med båt. Det finnes også spredt fritidsbebyggelse rundt Foldsjøen og bl.a. Langnesset er tilrettelagt med tanke på friluftsliv. Romboleden er Norges eldste pilgrimsled og går fra Uppsala til Trondheim. På norsk side av riksgrensen går pilgrimsleden gjennom Tydal, Selbu og Malvik og frem til Trondheim. Romboleden følger Selbuvegen langs Foldsjøen før den går gjennom Mostadmark jernverk langs Homla.

En vannstandsreduksjon på 4,9 meter vil påvirke opplevelsen av landskap og utøvelse av friluftsliv ved Foldsjøen negativt. Vannspeilet i Foldsjøen vil bli vesentlig redusert, men vannstanden vil ikke variere så mye som den gjør i dag. Blottlegging av nåværende reguleringszone og deler av innsjøbunnen vil være synlig i landskapet. I og med at vannstanden blir stabil vil tørrlagt bunnsediment i det som nå er del av reguleringssonen raskt revegeteres naturlig. Spor etter tidligere reguleringszone vil imidlertid være synlig på blottlagt berg uten at dette er tillagt vekt i vår vurdering.

Redusert vannstand vil også føre til mindre vannareal i Foldsjøen til rekreasjonsbruk som båtturer eller padling med kano. Langnesset ved Foldsjøen som friluftsområde kan bli som følge av tørrlegging av badeplass og fiskeplass, men dette vil etter vårt syn bedres etter hvert som tiden går og området får et naturlig preg.

Som avbøtende tiltak er det som tidligere nevnt foreslått å bygge en terskel i sundet mellom den delen av Foldsjøen som kalles Litlfoldsjøen og resten av innsjøen. En slik terskel vil etter NVEs vurdering være til betydelig hinder for ferdsel med båt og kano, og selv om den kan ha en viss verdi for andre allmenne interesser er vi av den oppfatning at fordelene ved et slikt tiltak ikke er så store at det kan oppveie for ulempene og trolig også kostnader knyttet til et slikt tiltak. I tillegg vil en slik terskel som er foreslått med overløp på kote 206, måtte vurderes for plassering i konsekvensklasse og da er hensikten for søker med nedlegging av dam i stor grad borte.

Det er også foreslått å anlegge en båtutsetteplass («landingsplass») ved dammen og egne plasser ved hyttene på vestsiden av innsjøen slik at hytteeiere kan fortsette å bruke båtene sine. Forutsatt at en båtutsetteplass ikke kommer i konflikt med kulturminner og kulturmiljøet tilknyttet Mostadmark Jernverk, mener NVE at dette kan være et aktuelt tiltak for å avbøte noe av ulempene en nedlegging av dammen medfører for utøvelse av friluftsliv ved Foldsjøen. Forhold tilknyttet adkomst til eiendommer er av privatrettslig art og må avklares mellom partene eller via rettsapparatet.

Det kan være en viss risiko for noe erosjonsskader ved nedtapping. Både rundt sjøen og i bekkeos. Gjennom vilkår om avbøtende tiltak vil NVE påse at Meraker Brug AS blir ansvarlig for nødvendig erosjonssikring dersom slik skade oppstår etter nedtapping av sjøen.

Som beskrevet under «Hydrologiske endringer og endrede flomforhold» vil ikke vannføringen i Homla vil bli vesentlig endret etter en ev. nedlegging. Landskapsopplevelsen av ravinlandskapet langs Homla og de store karakteristiske fossene, vil ikke bli påvirket ved en ev. nedlegging av dam Foldsjøen.

Naturmangfold

Homla

I søknaden konkluderes det med følgende angående verdien av naturmangfoldet i hele Homlavassdraget:

«Homlas bekkekløft hvor det nå foreligger et verneforslag, og som har forekomst av flere naturtyper vurdert som svært viktige, samt med forekomst av 18 påviste rødlistearter hvorav en art kategorisert som sterkt truet, har stor verdi. Dette samme gjelder for Homlavassdraget i form av at vassdraget er vernet (stor verdi). Anadrom strekning langs nedre 5,1 km av Homla har også stor verdi. Videre er Litlfoldsjøen vurdert som et viktig viltområde med viltvektet 3-4

(stor verdi). Øvrige naturtyper langs vassdraget verdsatt som viktige, har middels verdi. Det samme gjelder for rødlistearter i kategorien sårbar og nær truet (middels verdi).

Vassdraget oppstrøms anadrom strekning har forekomst av fisk bl.a. ørret (middels verdi). Videre forekommer fossekall og vintererle i vassdraget. Etter Norsk rødliste for naturtyper er alle elveløp vurdert som «nært truet», dette gjelder også for Homla (middels verdi).

Samlet vurdering gir stor verdi for biologisk mangfold.»

Området som ovenfor er omtalt som «Homlas bekkekløft» ble vernet som «Homla naturreservat» den 11.12.2015. Som nevnt er det påvist mange rødlistede arter i dette området. Det er også avgrenset flere lokaliteter med naturtypene «kystgranskog» og «bekkekløft og bergvegg». De virkelig store naturmangfoldverdiene i vassdraget, som er av nasjonal verdi, finnes i dette naturreservatet.

Vannføringen i Homla vil ifølge biologisk mangfoldrapporten vedlagt søknaden bli mer naturlig med noe høyere flomtopper og gjennomgående noe lavere vannføring om vinteren. Virkingsomfanget for naturmangfoldet i Homla naturreservat (omtalt som «Homlas bekkekløft» i biologisk mangfoldrapporten) og øvrige avgrensede naturtypelokaliteter av «naturbeitemark» og «slåttemark langs Homla, er vurdert som «lite/intet negativt». Virkingsomfanget for anadrom strekning i elva er vurdert som «intet negativt». Forutsatt at det stilles krav til at nedtapping av Foldsjøen skal skje uten brå endringer i vannføring, samt krav om slipp av tilsiget til Foldsjøen direkte til Homla under anleggsperioden, deler NVE søkers vurdering av at Homla ikke vil bli negativt påvirket av nedleggingen. Med hensyn på naturmangfoldet i og langs elva mener NVE det er positivt at vannføringsvariasjonen gjennom året tilbakeføres til vassdragets naturlige vannføring.

Foldsjøen

Det er påvist ørret, røye, trepigget stingsild og gjedde i Foldsjøen. Sistnevnte ble spredt til Foldsjøen på slutten av 1980-tallet og har påvirket de stedegne fiskebestandene negativt.

Søk i Naturbase (www.naturbase.no) den 11.12.2017 viser at Foldsjøen er avmerket med et skravert polygon som et område av forvaltningskategori «arter av særlig stor forvaltningsinteresse». Årsaken til at Foldsjøen er plassert i denne forvaltningskategorien er at det er påvist flere truede arter. Disse er ført opp på Norsk rødliste for arter 2015 (rødlista). Søk i Artskart (www.artsdatabanken.no) den 11.12.2017 viser at følgende rødlistede vanntilkyttede fuglearter er påvist i Foldsjøen: Horndykker, fiskemåke og svartand. I følge søknaden er også sothøne påvist i området rundt Foldsjøen. Horndykker har status som «sårbar» (VU) på rødlista, mens de andre fugleartene som er nevnt har status som «Nært truet» (NT).

Fra tidligere er Foldsjøen, og da spesielt sørenden av Foldsjøen, også kalt Litlfoldsjøen, kjent som en viktig viltlokalitet med et rikt fugleliv. I følge rapporten «Forekomst av vannfugl i ferskvann i Malvik kommune» fra 2016 er:

«Foldsjøen samlet sett den klart rikeste ferskvannslokaliteten for vannfugl i kommunen. Til sammen er 26 arter vannfugl observert hvorav 12 arter er bekreftet hekkende, og åtte arter er trolig eller mulig hekkende. I overkant av 70 par vannfugl hekker ved Foldsjøen. De mest tallrike artene er strandsnipe (36 ind.), kvinand (34 ind.) og fiskemåke (32 ind.). Tall i parentes gjengir maksimumsnoteringer i hekketid.»

I følge biologisk mangfoldrapporten vedlagt søknaden er Litlfoldsjøen vurdert som et viktig viltområde med viltvektet 3-4 (stor verdi).

I Biologisk mangfoldrapporten vedlagt søknaden vurderes virkningene og omfanget av tiltaket slik:

«Ved å ta ned 4,9 m av Foldsjødammen og derved senke HRV fra 208,9 til 204,0 betyr det en vesentlig reduksjon i vanndekt areal spesielt for den grunne sørlige delen av Foldsjøen. Når det gjelder Litlfoldsjøen som viktig viltlokalitet for hekkende vade- og andefugl, så vil denne nærmest få karakter som ei elv mot dagens større våtmarkslokalitet. Illustrasjon av forskjellen i vanndekt areal ved ca. kote 208 mot ca. kote 204 fremgår av figur 8 og 18. Dette vil virke negativt både for hekkende ande- og vadefugl i yngletiden, samt for arter som benytter lokaliteten som rasteplass under vår- og høsttrekket. Virkningsomfanget for Litlfoldsjøen som viltlokalitet vurderes ut fra dette som stort negativt.

Dette vil også til dels gjelde for hekkende ande- og vadefugl i øvrige deler av Foldsjøen.

Når det gjelder fiskebestandene, bunndyr og planktonproduksjonen i Foldsjøen, så antas permanent lavere vannstand å virke negativt spesielt for Litlfoldsjøen. Ørret og stingsild som henter mye av sin næring i strandsonen, antas å bli negativt påvirket. En stor reduksjon i arealet med strandsoner vil og kunne virke negativt ved nedgang i produksjon av ulike bunndyrgrupper. Når det gjelder røyebestanden, så kan også tørrlegging av gytegrunner virke negativt. Permanent lavere vannstand, kan også påvirke konkurranseforholdet mellom gjedde og øvrige arter. Virkningsomfanget for akvatisk miljø i Foldsjøen vurderes ut fra dette som middels negativt.

Lokaliteten «Bonnaunet B» med naturbeitemark som grenser til Foldsjøen i sørvest kan bli negativt påvirket ved permanent lavere vannstand ved at innslag av strandenger og frisk fattigeng blir mer tørkeutsatt. Virkningsomfanget vurderes som lite negativt for lokaliteten.»

NVE deler søkers vurdering av virkningene for naturmangfoldet i Foldsjøen. I biologisk mangfoldrapporten vedlagt søknaden er det foreslått å bygge en terskel i sundet mellom Litlfoldsjøen og resten av innsjøen, og på denne måten heve vannspeilet fra kote 204 til kote 206. Dette avbøtende tiltaket er også nevnt av flere høringsparter. Som tidligere nevnt kan et inngrep i dette området komme i konflikt med automatisk fredete kulturminner. En terskel vil også være til hinder for ferdsel med båt og kano. Etter en helhetsvurdering mener NVE at å bygge en terskel ikke er et aktuelt avbøtende tiltak. Det er etter vår vurdering ikke til å unngå at nedlegging av dam Foldsjøen vil medføre ulemper for naturmangfoldet i Foldsjøen. Ulempene er størst i tiden rett etter nedleggingen, men forutsatt at tørrlagt strandsoner og innsjøbunn får revegetere naturlig, vil naturmiljøet etter en stund tilpasse seg de endrede forholdene. NVE vil legge vekt på at nedtapping av Foldsjøen først skal starte etter at hekketid for våtmarkstilknyttede fugler er over, slik at belastningen for disse begrenses. Med et slikt tiltak mener vi at en varig nedtapping totalt sett ikke vil påføre våtmarksfugler for stor belastning og at området kan ha en viss verdi i fremtiden både som rasteplass og hekkeområde.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om nedlegging av reguleringsanlegg dam Foldsjøen legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den

11.12.2017. Etter NVEs vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jmfør naturmangfoldloven § 8.

Nedstrøms dam Foldsjøen finnes det naturmangfold av nasjonal verdi tilknyttet Storfossens fosserøksamfunn i Homla. Her er det bl.a. påvist 18 rødlistede arter og området er vernet som naturreservat. Nedre del av Homla er anadrom med oppgang av både laks og sjøørret. Selve Foldsjøen er en viktig lokalitet for vannfugl. Det er påvist 26 arter vannfugl, bl.a. 4 rødlistede arter. De rødlistede artene er horndykker (VU), fiskemåke (NT), sothøne (NT) og svartand (NT).

Forutsatt krav om jevn nedtapping av Foldsjøen og slipp av hele tilsiget i anleggsperioden sammen med jevn oppfylling uten stans i slipp av vann etter at støpearbeid er gjennomført, vil ikke en ev. nedlegging medføre ulemper for naturmangfoldet i Homla. Permanent redusert vannstand i Foldsjøen vil medføre negative konsekvenser for naturmangfoldet. Leveområde for vanntilknyttede fuglearter vil bli redusert, og viktige økologiske funksjoner til innsjøen som for eksempel rasteområde for trekkfugl og hekkelokalitet kan bli forringet. Tørrlegging av det som i dag er innsjøbunn vil også medføre ulemper for fisk og andre ferskvannsorganismer, som vil få færre muligheter til å finne skjul og næring. Samtidig synes det ikke å være tilfelle at det for fiskebestandene i dag er disse forholdene som er bestandsbegrensende. VI har derfor ikke lagt særskilt vekt på dette.

Ved å redusere vannstanden er det rimelig å anta at Foldsjøen vil tilbakeføres til tilnærmet naturtilstand for innsjøen. Derfor mener NVE at redusert vannstand i Foldsjøen ikke vil være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 og ei heller i konflikt med forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5. Vi kan ikke se at en slik varig nedtapping vil utgjøre en trussel mot at bestander ikke lenger vil være til stede med levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt.

Ved en nedlegging av dam Foldsjøen skal nedre del av dammen stå igjen, slik at et visst vannspeil opprettholdes i Foldsjøen. Dette er etter NVEs vurdering eneste mulige måten å til en viss grad avbøte ulempene vannstandsreduksjonen medfører. NVE har også vurdert å bygge en lav terskel for å opprettholde et større vannspeil i Litlfoldsjøen. Dette tiltaket vil etter vår vurdering medføre ulemper for andre allmenne interesser, og er derfor etter vårt syn ikke aktuelt, jf. også merknader om dette lenger frem i vår vurdering. Andre avbøtende tiltak som at nedtapping av Foldsjøen ikke skal foregå i hekketiden for vannfugl og slipp av tilsig til Homla under anleggsarbeid, og krav til hvordan nedleggingen utføres, vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Forholdet til verneverdiene i vassdraget

NVE sine vurderinger av hvordan verneverdier blir berørt er basert på informasjonen som er gitt i søknaden, innkomne høringsuttalelser, og St.prp.nr. 75, (2003-2004), Supplering av Verneplan for vassdrag.

Når vassdragsmyndigheten, i dette tilfellet NVE, treffer vedtak etter vannressursloven i vernede vassdrag, skal det legges vesentlig vekt på hensynet til verneverdiene. Blir det gitt konsesjon, skal begrunnelsen for vedtaket vise hvordan verneverdiene antas å bli berørt og hvorfor dette ikke har vært avgjørende for vedtaket.

Homlavassdraget er vernet med hensyn på landskapsopplevelse, naturmangfold, kulturminner og utøvelse av friluftsliv. Hvordan en nedlegging av dam Foldsjøen vil påvirke verneverdiene er vurdert for hvert enkelt deltema i kapitlene «kulturminner», «landskap og friluftsliv» og «naturmangfold» i teksten over.

NVE kan stille vilkår til hvordan nedleggingen skal foregå og som tidligere beskrevet avbøte ulemper som anleggsfasen medfører. Den varige vannstandsreduksjonen i Foldsjøen på 4,9 meter er det ikke mulig å avbøte. Nedlegging av dammen vil derfor medføre ulemper for verneverdiene i denne delen av vassdraget samtidig er de største verneverdiene etter vårt syn knyttet til Homlavassdraget nedenfor Foldsjøen, og her vil virkningene være små.. Ulempene vil være størst på kort sikt, inntil blottlagt strandsone er revegetert.

Så lenge ingen har meldt interesse for å overta dammen er det av hensyn til sikkerhet svært viktig å redusere høyden på dammen og dermed vannvolumet denne demmer opp i Foldsjøen. Etter NVEs vurdering må hensynet til verneverdiene avveies opp mot andre viktige samfunnsinteresser, i dette tilfellet hensynet til sikkerhet.

Revegetering av de områdene som i dag står under vann bør skje naturlig. I Litlfoldsjøen vil mesteparten av det som i dag er vanddekt areal bli tørrlagt. Det vil kun være vann tilbake i det som opprinnelig har vært elveløp til Vikelva. Ut fra magasinkartet vedlagt søknaden ser det ut som Vikelva etter en nedlegging av dammen enkelte steder vil dele seg i flere løp og meandrere gjennom tidligere vanddekt areal. NVE mener det av hensyn til naturmangfoldet langs vassdraget er viktig at Vikelva får reetablere seg i sitt gamle løp, uten at elva blir kanalisert. Naturlig kantvegetasjon bør få mulighet til å reetablere seg langs elva. Dette er viktig med hensyn på naturmangfold, landskapsopplevelse og naturlig flomdemping.

Oppsummering

Nedlegging av dam Foldsjøen og en vannstandsreduksjon på 4,9 meter i Foldsjøen, vil medføre store ulemper for naturmangfold, landskapsopplevelsen og utøvelse av friluftsliv i og ved Foldsjøen. Kulturminner og kulturmiljø vil ikke bli varig berørt av en ev. nedlegging. Verneverdiene i Homla vil ikke bli påvirket. NVE kan avbøte ev. ulemper i en anleggsfase ved å stille krav til hvordan nedleggingen skal utføres, men kan ikke avbøte de ulempene en varig senkning av vannstanden i Foldsjøen medfører for allmenne interesser, herunder verneverdiene i vassdraget. Alternativet til nedlegging er at noen andre overtar dammen, med de forpliktelser dette innebærer.

Det følger av vannressursloven at § 41 at vassdragsanlegg som en eier ikke lengre ønsker å holde ved like skal fjernes Tillatelse til nedlegging av vassdragsanlegg skal gis hvis ikke særlige grunner taler imot. NVE legger vesentlig vekt på at det er svært urimelig å pålegge dameier store rehabiliterings- og vedlikeholdskostnader på en dam som ikke har noen nytte for dameier.

Konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene mener NVE at det ikke er særlige grunner som tilsier at det ikke kan gis konsesjon for nedlegging av dam Foldsjøen etter foreliggende planer, jf. vannressursloven § 41, tredje ledd. Vi gir derfor AS Meraker Brug tillatelse etter § 8 i vannressursloven til nedlegging av dam Foldsjøen på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til EUs vanddirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

Foldsjøen tilhører vannområde Nea-Nidelva og inngår i «*Regional vannforvaltningsplan for vannregion Trøndelag 2016-2021*», med tilhørende tiltaksprogram. Planen ble vedtatt av fylkestinget i Nord-Trøndelag den 10.12.2015, og vedtatt av fylkestinget i Sør-Trøndelag den 16.12.2015. Klima- og miljødepartementet godkjente planen den 1.7.2016, med endringer knyttet til regulerte vassdrag.

Under gis en kort beskrivelse og vurdering av de aktuelle vannforekomstene. Beskrivelsen av dagens tilstand er basert på informasjon i vann-nett.no (pr. 6.2.2018), Regional vannforvaltningsplan for vannregion Trøndelag 2016-2021» og tiltaksprogrammet (tiltakstabell innsjø for vannområde Trøndelag), som er tilgjengelig via vannportalen.no.

Innsjøen Foldsjøen er delt opp i to vannforekomster; Foldsjøen (123-911-2-L) og Litlfoldsjøen (123-911-1-L). Begge vannforekomstene klassifisert som naturlig, og er i vann-nett beskrevet som små, moderat kalkrik og humøs. For Foldsjøen er økologisk tilstand oppført som «god», mens tilstanden for Litlfoldsjøen er oppgitt til «dårlig». Tilstandsvurderingene har lav pålitelighetsgrad.

I tiltakstabellen er den økologiske tilstanden oppgitt som god for Foldsjøen og som dårlig for Litlfoldsjøen. Det er ikke satt konkrete miljømål for perioden 2016-2021. I tiltaksplanen er «tømmerfløtningsdam» oppført som påvirkningstype for begge vannforekomstene. Påvirkningsgraden er satt til middels. «*Dempet effektkjøring*» er oppgitt som tiltaksnavn, og ellers står det at det skal gjennomføres biotiltak etter utarbeidet tiltaksplan».

NVE forstår det slik at det er dammen i utløpet av Foldsjøen som menes med «tømmerfløtningsdam» og at det er dagens regulering av Foldsjøen med inntil 2,5 meter for å dempe flommer, som ønskes endret slik at vannstanden i Foldsjøen blir mer stabil, og på den måten forbedre Foldsjøen som biotop.

For Litlfoldsjøen er også «*avløp fra spredt bebyggelse*» og «*avrenning fra fulldyrket mark*» oppført på tiltaksplanen som påvirkningstype. Påvirkningsgraden er oppgitt til stor for begge påvirkningstypene. Både i vann-nett og i tiltaksplanen er det ført opp tiltak for å hindre diffus avrenning av næringsstoffer fra landbruk og spredt bebyggelse. Tiltakene er etablering av vegetasjonssoner, miljøtilpasset jordarbeiding og kartlegging av avløp fra spredt bebyggelse.

NVE anser det ikke som nødvendig å vurdere vannstandsreduksjonen etter § 12 i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) fordi dette ikke er et nytt inngrep, men heller en tilbakeføring til en tilstand nærmere naturtilstanden for innsjøen. Etter en ev. nedlegging må vannforekomsten Litlfoldsjøen omklassifiseres, og hva som påvirker vannforekomstene vurderes på nytt.

Konsesjonsvilkårene for tillatelsen etter vannressursloven

Nedtapping

Nedtappingen utføres jevnt, med myke overganger, og skal foregå uten opphold. Bunntappeluken benyttes til dette, og nedtappingen skal ikke begynne før hekketid for vanntilknyttede fugler er over. Gjennom anleggsperioden skal alt tilsig slippes forbi damstedet. Ved påstøp på dammen tappes alt vannet gjennom bunnluka. Ved oppfylling lukkes bunnluke gradvis og tettes først helt når det er overløp over dammen.

Løsningen for dokumentasjon av vannslipp skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares i to år etter nedleggingen.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer skal forelegges og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Før utarbeidelse av tekniske planer for gjenstående dam/terskel kan igangsettes, må søknad om reklassifisering av konsekvensklasse være sendt NVE og vedtak fattet. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift og må derfor være avklart før arbeidet med tekniske planer starter.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse.

AS Meraker Brug skal innen 6 måneder fra rettskraftig vedtak i denne saken sende inn søknad om reklassifisering av dam Foldsjøen til NVE. Når vedtak om konsekvensklasse er fattet skal AS Meraker Brug innen tre måneder sende inn detaljerte planer for nedleggelsen til NVE. Når disse er godkjent skal tiltakshaver uten unødvendig opphold igangsette arbeidet med å fjerne dammen. NVE kan etter søknad og grunnet særskilte forhold dispensere fra disse fristene.

Nedenstående tabell søker å oppsummere føringer og krav som ligger til grunn for konsesjonen. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i dokumentet som ikke har kommet med i tabellen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Dam	Overløpet på dammen tas ned 4,9 meter fra kote 208,9 til kote 204. Gjenstående del av dammen skal utformes med hensyn på flomdemping, slik at størst mulig flomdempende effekt oppnås. Det skal etableres en anordning for nedtapping av Foldsjøen med tanke på fremtidige inspeksjoner og vedlikehold av dammen. Tilsiget til Foldsjøen skal slippes over overløpet på dammen. Så langt det er mulig skal området rundt damstedet tilbakeføres til slik området var før dammen ble etablert.
Deponering av masser og materiale	Av hensyn til verneverdiene til vassdraget, spesielt av hensyn til kulturminner og opplevelse av kulturmiljø, tillates det ikke at materiale fra dammen deponeres permanent på stedet.

	<p>Midlertidig lagring av masser og materiale fra dammen skal skje på en slik måte at det ikke er noen fare for at dette blir ført nedover vassdraget.</p> <p>Alt av materiale fra dammen og ev. andre masser som må fjernes skal leveres til godkjent mottak.</p>
Avbøtende tiltak	<p>Nedtapping av Foldsjøen skal skje utenom hekketiden til horndykker, sothøne, fiskemåke og svartand. Nedleggingen skal ikke berøre kjente kulturminner og under anleggsperioden skal det tas hensyn til kulturmiljøet ved Mostadmark Jernverk.</p> <p>Revegetering av tidligere reguleringszone langs Foldsjøen og revegetering ved damstedet skal skje naturlig. NVE kan pålegge AS Meraker Brug å erosjonssikre i bekkeutløp og/eller områder rundt vatnet der det oppstår skader.</p> <p>Ved damstedet skal det etableres en plass for utsett av båter i Foldsjøen. Hvis dette av hensyn til automatisk fredete kulturminner, eller kulturmiljøet ved Mostadmark Jernverk ikke er mulig å etablere, frafalles dette kravet. Det skal i så fall dokumenteres hvorfor båtutsetteplass kommer i konflikt med automatisk fredete kulturminner og kulturmiljø.</p>

Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårenes pkt. 3).

Øvrige forhold

Senkning av vannstand i Foldsjøen vil i ulik grad berøre fritidseiendommer langs innsjøen. Dette er privatrettslige forhold som må avklares mellom partene.